

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Тарасюк Євгенія Юріївна,

здобувач вищої освіти, магістр
соціально-психологічного факультету
zhenya.tarasyuk.01@gmail.com

Стахова Ольга Олександрівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
stakhova.ol@gmail.com
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

За останні десятиліття фахівці різних галузей звертають все більше уваги на розлади аутистичного спектру (РАС). Значущість цієї проблеми пояснюється як зростанням досліджень у галузі клінічної практики з дітьми з РАС, так і недостатністю практичних знань у сфері терапії та психолого-педагогічної корекції. У зв'язку з цим проблема навчання, виховання, розвитку дітей із розладами аутистичного спектру стала актуальною як у системі освіти України, так і у всьому світі.

Як показав проведений нами теоретичний аналіз літературних джерел із досліджуваної проблеми, досить чимало робіт присвячено адаптації дітей із РАС до повноцінного життя в соціальному середовищі, суспільстві, яка неможлива без належного рівня розвитку у них соціально-комунікативних навичок, здатності взаємодіяти з оточуючими людьми (Н.В. Базима, К.О. Островська, Г.М. Хворова, М.К. Шеремет, Д.І. Шульженко та ін.).

Відтак, зважаючи на зазначений вище науковий доробок вітчизняних авторів, варто відмітити, що найбільш характерними ознаками порушення мовленнєвої активності при розладах аутистичного спектру є: порушення контактності й вибіркова контактність; нестійкий інтерес до взаємодії; зниження бажання заявляти про себе, ініціювати спілкування; вибіркова реакція на звернення, на власне ім'я; неспроможність вести діалог; особливості мовленнєвого розвитку: мутизм, наявність ехолалій, велика кількість слів-штампів і фраз-штампів, фонографічність мови (відтворення віршованих фрагментів, пісень при їх неповному розумінні або його повної відсутності) та її автономність, недостатній лексичний запас та обмежене розуміння й дотримання лексикограматичних норм рідної мови; пізня поява в мові і неправильне вживання особових займенників; буквальне сприйняття значення слів, труднощі тлумачення; широке використання неологізмів; порушення просодичних компонентів мовлення (відхилення тональності, швидкості, ритму, інтонації), порушення логічності, повноти та послідовності зв'язного висловлювання тощо [1; 3; 4; 5; 6].

Як бачимо, спектр порушень мовлення та комунікації при РАС дуже широкий, проте, чи користується особа з аутизмом мовленням чи ні, найбільш характерними є порушення його соціального аспекту. Значущим є також той факт, що прагматична складова мовлення найбільш порушена порівняно з семантикою чи синтаксисом [7].

У зв'язку з цим, звертаючись до проблеми розвитку комунікативних навичок дітей, зокрема з розладами аутистичного спектру, необхідно зазначити, що становлення й використання комунікативних навичок – складний процес, що розпочинається ще у ранньому віці й впливає на розвиток багатьох інших функцій дитини та є запорукою успішного засвоєння академічних знань пізніше, здатності реагувати на соціум, взаємодіяти з оточенням.

Відтак, аби полегшити входження дітей із РАС у суспільне життя, фахівцям, які безпосередньо дбають про розвиток їх соціальних навичок (педагогам, психологам, соціальним працівникам тощо), слід звернути увагу на певні рекомендації, що сприятимуть налагодженню комунікації цих дітей із оточуючими їх людьми. Ось деякі такі поради:

1. Для дітей із РАС, які мають складності у вербальній комунікації, використання візуальних підказок (наприклад, малюнків, схем і піктограм), може допомогти їм краще зрозуміти та виразити свої думки й бажання. Це сприяє чіткішому сприйняттю інформації та покращенню спілкування.

2. Запровадження структурованих інструкцій у середовищі та регулярна практика соціальних ігор допомагають дітям із РАС краще зрозуміти соціальні норми й розвивати соціальні навички. Це стимулює їхню здатність взаємодіяти з оточуючими та входити у взаємодію з однолітками.

3. Врахування індивідуальних потреб кожної дитини з РАС є ключовим для успішного розвитку її комунікативних навичок. Це включає в себе адаптацію навчальних планів, використання індивідуальних методик і забезпечення підтримки, що відповідає унікальним потребам дітей із розладами аутистичного спектру.

4. Позитивне середовище й підтримка педагогів та однолітків може значно полегшити процес соціальної адаптації дітей із РАС. Створення можливостей для активної участі в спільних активностях та взаємодії з оточуючими людьми сприятиме мінімізації негативних проявів їхнього розвитку й формуванню адекватної самооцінки, що підвищить впевненість у собі та власних силах.

Таким чином, розкриваючи особливості комунікативної діяльності дітей із аутизмом, схилиємося до висновків, що специфіка розвитку дітей із РАС призводить до значних труднощів набуття комунікативно-мовленнєвих навичок. Дослідження особливостей комунікативного розвитку при РАС вкрай важливе, оскільки надає можливість краще зрозуміти природу порушень комунікації та вчасно приймати рішення щодо корекційного впливу.

Список використаних джерел:

1. Базима Н.В. Формування мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2014. 20 с.
2. Островська К., Химко М., Кудрявцева Ю. Особливості абілітації дітей з аутизмом та їх родин. Львів: Тріада плюс, 2007. 44 с.
3. Хворова Г. Особливості корекційно-розвивального навчання дітей з аутизмом. *Дефектологія*. Київ, 2005. № 2. С. 4-8.
4. Шеремет М.К. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ, 2017. 192 с.
5. Шульженко Д.І. Аутизм – не вирок. Львів: Кальварія, 2010. 122 с.
6. Stone F. Autism – The eighth colour of the rainbow. Learn to speak autistic. London: Jessica Kingsley Publishers. 2004. 299 p.
7. Turkington C., Anan R. The encyclopedia on autism spectrum disorders. 2007. URL: www.factsonfile.com.